

Grafomotorický rozvoj dítěte v MŠ

Úroveň grafomotoriky, vizuomotoriky a jemné motoriky je jedním z klíčových faktorů školní připravenosti dětí. V kresbě zjišťujeme celkovou úroveň vývinu dítěte, rozvoj zrakového a prostorového vnímání, psychický a emocionální stav dítěte, jeho postoje a vztahy s okolím. Tento článek se zaměřuje na rozvíjení grafomotorické zručnosti dítěte v předškolním vzdělávání, podmínky cíleného nácviku, metodická doporučení a aktivity, hry a inspirační náměty na prstová i jiná cvičení zaměřená na rozvoj hrubé a jemné motoriky.

PAEDDR. GABRIELA BROPOVÁ, PH.D.

Škola je jednou z nejdůležitějších zkušeností v životě dítěte. Nové požadavky, které na něj přechod do školy klade, jsou velmi náročné, ať už v oblasti učení, udržení pozornosti, či zapojení do kolektivu. První kontakty se školou proto mohou být příjemné i nepříjemné a vzpomínky na ně člověka provází po celý život. Dítě by mělo v **prvních letech školní docházky zažívat úspěchy**,

zápěstí a prstů, tedy jemné motoriky ve spojení se smyslovými funkcemi: zrakem, sluchem a hmatem.

Grafomotorika

Grafomotoriku můžeme charakterizovat jako rozvíjení motorických činností, které se podílejí na psaní. Její základy se utvářejí již v mateřské škole. Do

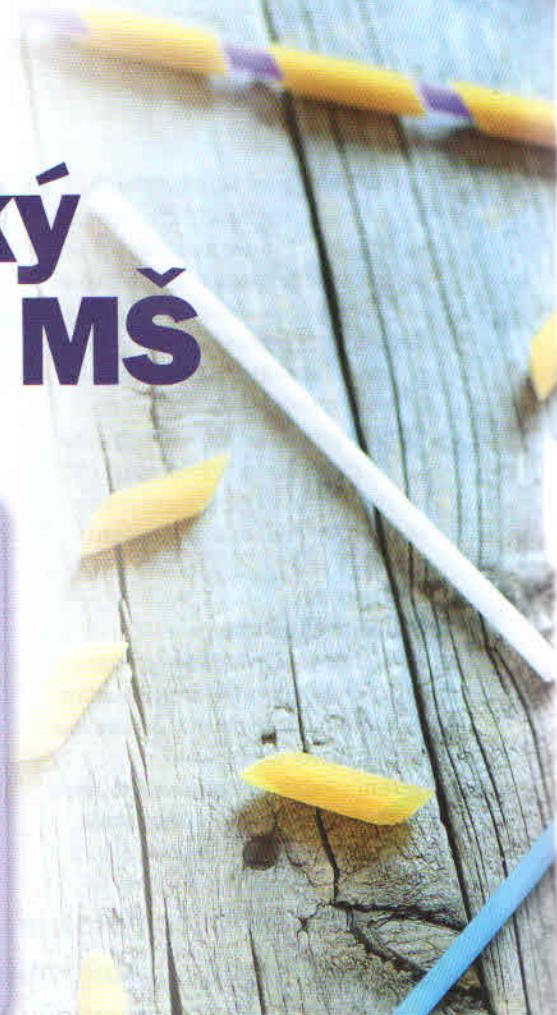
třeb, příboru, navlékání korálků, tvorba mozaiky atd. Činnosti, kterými rozvíjíme jemnou i hrubou motoriku jsou úzce provázané a nelze je od sebe oddělit.

Při posuzování rozvoje grafomotoriky má velký význam kresba. Při kreslení je podobně jako při psaní potřebná souhra základních mozkových funkcí a motoriky, koordinace ruky a oka. Důležitá je **kvalita vnímání, představivosti, pozornosti, paměti a myšlení, které souvisí se zrakem, sluchem a řečí**, ale též se zralostí dítěte. Pětiaž šestileté dítě by mělo mít kresbu obsahově bohatou, mělo by kreslit postavy se všemi částmi těla, tedy i trupem, mělo by dokázat spojit body čárou, znázorňovat geometrické tvary, dům, slunce, plot, zvířata, auto, stromy s větvemi a korunou. Dokáže napodobit velká tiskací písmena a zjednodušené prvky – oblouky, vlnovky, smyčky. Umí obkreslovat, samostatně malovat s detaily, kreslí se správným úchopem pastelky, kresbu postupně zmenšuje.

„Při hodnocení grafomotoriky sledujeme držení psacího nástroje, postavení ruky, tlak a plynulost tahů.

a tak si upevnit ke škole kladný postoj. Proto je potřeba myslet na přípravu dětí už v předškolním vzdělávání, jejíž součástí by měl být i **přiměřený grafický projev**, který je založený na uvědomělém pohybu: koordinaci svalů ruky,

grafomotoriky můžeme zahrnout úroveň pohybové způsobilosti dítěte pro grafickou podobu písma, obkreslování a kreslení a s ní spojené návyky – **správné sezení, koordinace očí s rukou, správně zvládnutý úchop psacích po-**

Zjišťování grafomotorické úrovně dítěte

Při aktivitách rozvíjejících grafomotoriku učitelka pozoruje u dětí kreslení prvků vzhledem k jejich náročnosti od bodu, vertikální, horizontální a šíkmé linky přes kruh, spirálu, vlnovku, lomené linie, horní a spodní smyčku až po uzavřené a otevřené osmičky. Grafomotorickou zručnost můžeme hodnotit také na základě spontánní kresby či z pracovních listů. Během aktivit je důležité sledovat **držení psacího nástroje, postavení ruky, tlak a plynulost tahů**.

Co se týče vizuomotoriky (koordinace oka a ruky), sledujeme **směr čáry mezi liniami, plynulost a rychlosť** jejího nakreslení. Později přijde na řadu obtahování jedním tahem a dokreslení zrcadlové části obrázku s určitými detaily.

Další sledovanou oblastí je **laterality ruky a oka**. Zapojujeme úlohy, při kterých sledujeme dominanci ruky,

oka, případně nohy a ucha. Při kreslení pozorujeme, zda má dítě lateralitu vyhnaněnou (pravák, levák), nevyhnaněnou, či dokonce zkříženou. Toto musíme vědět předtím, než začneme s cíleným rozvojem grafomotoriky. Při pozorování můžeme využít spontánní i záměrné aktivity a poznatky z rodinné anamnézy – dědičnost.

Podmínky cíleného nácviku

- **Výběr vhodné plochy, formátu** – cílem je dítě mladší, tím větší formát papíru potřebuje. S postupujícím věkem postupně formát papíru zmenšujeme až na velikost A4.
- **Výběr grafického a kreslicího mate-**

Zpočátku by dítě měly malovat vestoje nebo ve vzpřímeném kleku na svíslou plochu, až poté přejít na vodorovnu.

riálu – vhodný je objemnější psací nástroj, který se dobře drží v ruce a zanechává měkkou stopu. Můžou to být voskovky, dostatečně dlouhé trojhranné pastelky, suché pastely, křídý, uhly, ale i široké štětce, dřívka a kreslení tuší, vatové tyčinky či např. houbička namočená v barvě. Vhodné jsou též tabulky s pískem nebo moukou, do kterých děti kreslí prstem nebo dřívkem. Na nácvík grafomotorických dovedností nedoporučujeme používat propisky a fixy, ty jsou vhodné jen při hře s bodem.

- Vlastnosti kreslicího a psacího materiálu umožňují dítěti vyvíjet určitý tlak na hrot, což ovlivňuje šířku grafické stopy. Dvou- až čtyřleté děti by měly linky malovat vestoje či v rovném kleku s **odstupem od kreslicí plochy na délku paže**.
- Grafomotorický pohyb vychází z ramenního kloubu, a proto by se dítě nemělo opírat loktem o podložku. Prociúvujeme nejen dominantní ruku, ale i druhou, případně obě současně. U pěti-, šesti- a sedmiletých dětí se ze svíslé plochy a pohybu ruky přechází na vodorovnou plochu s opřeným loktem.
- Uvolnění ruky při kreslení a psaní – před každým grafomotorickým cvičením je vhodné zařadit cviky na uvolnění ruky. Začínáme krouživým pohybem v rameni, lokti a postupujeme k zápěstí a prstovým cvičením.
- **Správná poloha při kreslení a psaní** – od začátku je třeba dítě vést ke správnému sezení. Správně by mělo sedět na celém sedadle, nohy položené na podlaze, trup mírně nakloněný, aby se neopíral o stůl. Nohy i předloktí by měly být ohnuty v pravém úhlu, s předloktími volně položenými na podložce. Sezení a držení těla musí být uvolněné a pohodlné, stůl i sedačka ergonomicky přizpůsobené dítěti, tak aby vzdálenost očí od podložky byla

na délku předloktí dítěte. Jednotlivá cvičení můžeme provádět také v stojící kleku.

- **Úchop psacího materiálu** – dítě drží kreslicí nástroj v první třetině jeho délky třemi prsty (palec, ukazováček, prostředníček). Kreslicí nástroj leží na prostředníčku a ukazováčkem ho dítě přidržuje. Poslední dva prsty jsou mírně ohnuté k dlaní.
- Postavení ruky při psaní – ruka praváka i leváka se lehce opírá o stůl, po kterém se při psaní volně posouvá.

Postup grafomotorické přípravy dítěte

Rozvoj grafomotorických dovedností **začínáme nejprve cvičením hrubé motoriky**, následuje jemná motorika zaměřená na grafomotoriku a rozvoj psychických funkcí. Postupujeme

od jednoduchých pohybů ke složitějším, které vyžadují koordinaci pohybů a smyslů. Z výzkumu v grafomotorické oblasti vyplynulo, že by cvičení měla být nejprve desetiminutová a postupně se prodlužovat až k dvacetiminutám, protože děti nedokážou udržet dlouhodobě zaměřenou pozornost a rychle se unaví.

hybem v radostné atmosféře přispívají k dobré náladě a spokojenosti dětí. Po dobu celého nácviku by měla učitelka děti motivovat pozitivním hodnocením a povzbuzováním. Dítě potřebuje každý den prožít úspěch, aby bylo sebevědomé, vytvořilo si kladný vztah k dětem, učitelce, prostředí školy a aby zažilo pozitivní psychosociální klima ve třídě.

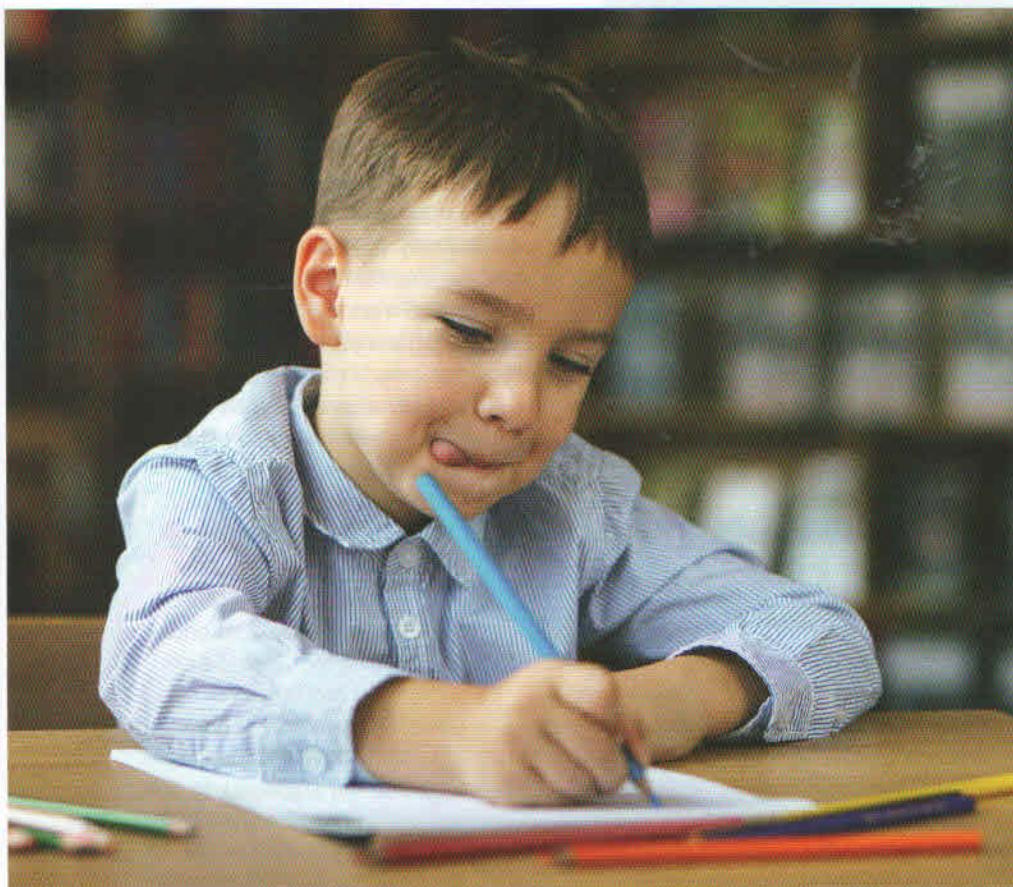
” Do grafomotorické přípravy kupodivu patří i rozvoj hrubé motoriky, např. míčové hry.

Vzorem by se při nácviku grafomotorických dovedností měla stát učitelka, která vytváří příležitosti pro aktivní zapojení všech dětí. Pro povzbuzení zájmu je vhodná motivace, relaxační cvičení, hudba, říkanky a písň, neokoukané činnosti i grafické materiály. **Tvořivost a experimentování v koordinaci s po-**

Grafomotorické aktivity **začleňujeme do tematických bloků**, aby byly přirozenou součástí programu, hravou formou přizpůsobenou věku dětí. Učitel by si měl u každé aktivity stanovit její cíle, jakých výsledků by děti měly dosáhnout. Posloupnost grafomotorického rozvoje vychází z fyzického a psychického objevování skutečnosti dítětem, z vnímání vnějšího i vnitřního prostředí všemi receptorů, z koordinace pohybů, prostorové orientace a koordinace mezi okem a rukou.

U tříletých dětí v MŠ zařazujeme **grafické záznamy cviků na uvolnění ramene, zápěsti a prstů ruky**, které spojíme s hudbou a pohybem. Úroveň tohoto záznamu závisí na tom, jak jsou děti podporovány nejen ve výtvarných aktivitách. Jakmile jsou děti schopné vnímat výsledek své činnosti, hrají si na domácnost, vaří a míchají, žehlí, vykonávají různé činnosti, které odpozorovaly od dospělých, a tak vznikají první kroky k samotnému kreslení a objevuje se výklad vlastních čmáranic.

Dítě postupně navazuje na předchozí zkušenosti a vnímá objem zrakem i hmatem, vnímá **prostorové vztahy, tvar i velikost**. U čtyřletých a pětiletých dětí také procvičujeme paže a zápěsti a na papír pořizujeme grafický záznam těchto pohybů v rytmu říkanky. Děti kreslí pravou i levou rukou, oběma rukama, současně zleva doprava, zprava doleva, od jednoho okraje papíru k druhému. Postupně formát papíru zmenšujeme. K bodům, vertikálním

a horizontálním linkám přidáváme lomenou linku, spirálu, kruhy, samostatné i spojené oblouky, smyčky a osmičky.

Dítě se učí zacházet s plochou papíru, uvolní se a bude sebejistější. Postupně se i jeho kresba dostává na celou plochu a jsou v ní vidět **prvky, které si osvojilo při grafických zá-znamech**. Když s dětmi procvičujeme např. horizontální linie v grafických zá-znamech, zároveň se objeví i v jejich kresbách. Je to linie, která odděluje zem a oblohu, ale může naznačovat i různé nerovnosti, např. kopec. Podobně je to s lomenými liniemi (např. střecha), kruhovými či vlnitými liniemi (slunce, navícení klubka) a osmičkami (např. mašličky na ocase draka). Díky linkám, které se dítě naučilo v pracovních listech, dokáže odlišit i jehličnaté a listnaté stromy.

Někdy dítě **na hrot příliš tlací** a nemůže se toho zbavit. Můžeme pomoci tím, že mu vysvětlíme **techniku stíno-vání**. Pro dítě to není složité a snadno se naučí, kdy má přitlačit a kdy velký tlak nepotřebuje.

Kvůli nácviku správného tlaku je nutné používat kreslicí nástroje, které zanechávají přiměřenou stopu. Fixami se děti správný přítlač nenaučí, protože zanechávají stopu i při jemném dotyku na papír.

Celoroční plán

Vzhledem k důležitosti grafomotorické přípravy dětí na školu je rozhodně vhodné, aby si učitelé v mateřské škole vypracovali celoroční plán rozvíjení

S tříletými dětmi začínáme s velkým formátem papíru a s postupujícím vývojem formát zmenšujeme až na velikost A4.

grafomotorických dovedností, kde do-drží vhodnou posloupnost vzorů. Návrh takového celoročního programu vám přinášíme i my (viz box).

Celoroční plán rozvoje grafomotorických dovedností

Září

Hra s bodem, první seznamování dítěte s materiélem a plochou.

Říjen

Vertikální (svislé) linie přerušované i souvislé, vychází z bodu, dítě s linkou experimentuje a postupně s vhodnou motivací nakládá doprava a doleva.

Listopad

Horizontální (vodorovné) linie, souvislé, přerušované, vedené zleva doprava, zprava doleva, postupné prodlužování vedené linky závisí na unavitelnosti dětské ruky a koordinaci s očima.

Prosinec

Kombinované pohyby spojováním horizontální a vertikální linie s využitím různorodosti směru pohybu.

Leden

Lomené linie, experimentování s horizontální a vertikální linkou – lomené linie, lom nahoře nebo dole, vpravo nebo vlevo, lom (stříška) s různou šírkou, výškou, v různém seskupení a počtu.

Únor

Krouživé pohyby motivované napodobováním mletí, navícení či houpání vedou k zaznamenání kruhu jedním tahem bez opravování linky až po elipsové grafické stopy (ovál).

Březen–duben

Oblouky, vlnovky, smyčky, osmičky (horní, dolní, široké, úzké, vysoké, nízké v různém seskupení a počtu), které vychází z krouživých pohybů. Jsou pro děti nejnáročnější.

Květen–červen

Kombinace pohybů s dodržením směru pohybu zleva doprava (směr pohybu písma). Postupuje se od souvislého pohybu při zaznamenávání stopy, např. geometrických tvarů čtverec (okno), trojúhelník (střecha), kruh (slunce), přes využití zájmu dítěte o obtahování, spojování a doplňování různých druhů linií do jednoho celku až po pokusy o psaní tiskacího a psacího písma.

jejich individuálních potřeb. **Posloupnost plánu** je však potřeba dodržet a postupovat podle náročnosti. Zdrojem inspirace pro různorodé hry, hádanky, říkanky, písničky a básničky mohou být dětské knihy, nahrávky a internet. Základem projektu rozvoje by mělo být **deset pracovních listů, jeden na každý měsíc**, můžeme však podle zájmu dětí a potřeby přidávat další.

Metodická doporučení

Nácvik doporučujeme realizovat ve třech etapách:

1. **pohybová cvičení,**
2. **pohybově-sluchová cvičení,**
3. **pohybově-sluchově-zraková cvičení.**

Pro formulaci cílů u grafomotorických dovedností vycházíme z taxonomie M. Simpsona v psychomotorické oblasti, které jsou upravené pro potřeby výtvarné výchovy a grafomotoriky:

- vnímání činnosti, smyslové vnímání,
- napodobování, reprodukce,
- automatizace činnosti,
- tvořivá činnost.

Při nácviku je nutné zohlednit **věk dítěte, jeho psychickou a fyzickou vyspělost, schopnosti a rozvojové**

reprodukované zvuky (cib, cib, cibuleňka; ūki, ūki, ūkalo...) nebo ztvárnějí rytmus slov, říkanek, hádanek, písni, pohádek, hudebně-pohybových her apod.

Aktivity a hry pro 3- až 4leté děti

- Dítě drží v ruce stuhu a **krouží paží**, takže vytváří ve vzduchu kroužky. Začneme pravou rukou a pak levou, nejdříve ve směru hodinových ručiček a pak proti, zepředu i z boku. Cvičení je doprovázeno hudbou nebo říkankou. Dále můžeme zkoušet dělat kruhy jen zápěstím a dlaní, přičemž paže musí zůstat přitisknuté k trupu. Při opakování může dítě držet v ruce míč.
- Dítě před sebou **dribluje míčem**, zkouší ho odrážet jen jednou rukou,

„Při sestavování plánu je potřeba dodržet posloupnost grafických vzorů od bodů přes různé druhy linek až po smyčky a osmičky.“

možnosti, návyky a úroveň dovedností. Vždycky myslíme na dispozice dítěte, dobrou motivaci, zvládnutelnost úloh a vhodné hygienické a technické podmínky.

Ve všech jednotlivých cvičeních doporučujeme, aby učitel požadovaný pohyb procvičoval a slovně popisoval tak, aby si děti osvojily správné pohyby i myšlenkové postupy.

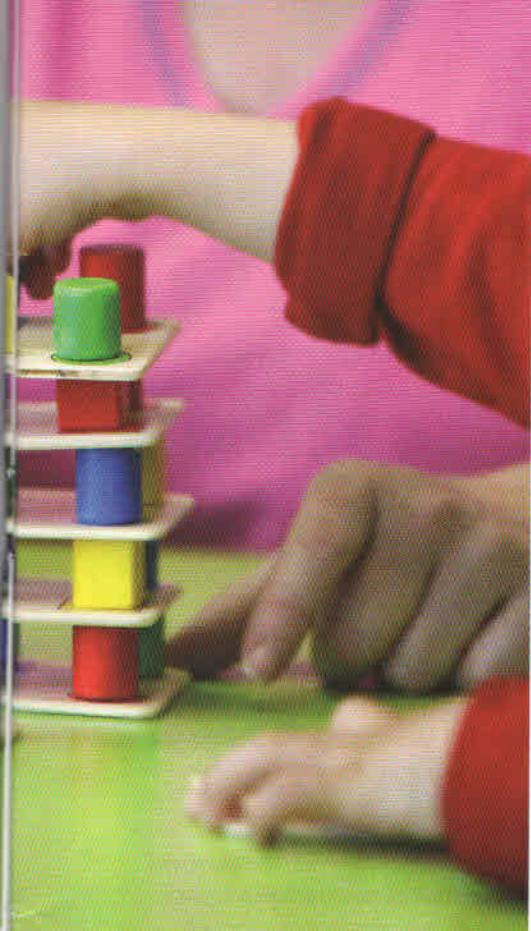
Hudebně-pohybové aktivity mají výrazný vliv na zvýšení zrakově-sluchové koordinace. Vytvářením vizuálně-akustických propojení učitel děti motivuje ke grafomotorickým výkonům. Začne **uvolňovacími cviky hrubé motoriky** (hudebně-pohybovými aktivitami), od jednoduchých cviků ke složitějším. Při vlastním kreslení dbáme na zapojení co nejvíce smyslů, takže kromě pohybové a zrakové zapojíme i akustickou, případně hmatovou kontrolu. Děti mohou např. zaznamenávat na pracovní listy

potom druhou. Dále může dítě **házet co nejdále nebo co nejvýše** či míč odrážet od stěny co největší silou. Nejdříve cvičí oběma rukama, pak jen pravou a levou. Další možností je **kutálením** shazovat kuželky rozmištěné na podlaze.

- Vkládání dřevěných kolíčků do různě velkých otvorů v desce.
- **Skládání kostek** do jedné a pak do druhé řady za sebou, stavění věže z pěti až šesti kostek a pak symetrické věže vedle.
- Šroubování a odšroubování matice.
- Pokládání poklic na hrnce různých velikostí a jejich sundávání.
- Obracení ponožek, svetrů či kalhot naruby.

Při kreslení zapojujeme všechny smysly – zkuste např. ztvárnit rytmus písničky nebo říkadla.

- Navlékání korálků na tkaničku.
- **Aktivity s modelovací hmotou** – vyválet hmotu pomocí válečku na těsto, vyrobit talířek vykrojením skleničkou, vyrobit kuličky různých velikostí tvarováním v dlaních, vymodelovat hady různých velikostí, vyrobit sušenky tak, že hmotu uhladí do placiček, postavit z různých kuliček sněhuláka.
- Přesívání písku nebo mouky přes síto.
- Dítě prsty napodobuje pohyb při solení.
- **Přelévání vody z jedné sklenice do druhé**, totéž s rýží, přenášení vody kapátkem z jedné misky do druhé.
- Házení drobných mincí do pokladničky nebo krabičky s vyrezaným otvorem. Plnění láhve se širokým hrdlem kuličkami.
- Přikládání kolíčků na prádlo na okraj krabice od bot.

- Dítě roztáčí na stole minci, kterou drží mezi palcem a ukazováčkem.
- Stavění věže z osmi až deseti kostek, vedle symetricky druhá.
- Pokládání mincí na sebe.
- Dítě vloží mince do nádoby s vodou a vyndává je palcem a ukazováčkem.

Ve věku čtyř až šesti let dítě lépe drží štětec a pracuje s větší přesností a detaily, „oko sleduje ruku“.

- **Obmotávání vlny kolem jednoho prstu, dvou, tří** a pak celé dlaně.
- Dítě vyndává pírka z hrnku. Nejdříve palcem a ukazováčkem, pak palcem a prostředníčkem atd. Cvičení opakuje s nalámanými špagetami, těstovinami, zrnky růže. Totéž i druhou rukou.
- Dítě nejdříve vytvaruje kouli z papíru A4 a pak z barevných papírů tvaruje menší a menší kuličky. Následně je seřadí podle velikosti zprava doleva. Pak zkouší kuličky cvrnkat po zemi či po stole oběma rukama.
- Dítě zabalí ruličku od toaletního papíru do ubrousku a konce zatočí jako bonbon.
- **Navlékání tkaničky do bot, vázání uzlů, rozepínání a zapínání svetrů, patentek, háčků...**
- Ořezávání pastelek.

- Překládání ubrousku či utěrky napůl a na čtvrtiny s rohy položenými přesně na sebe.
- Balení kuliček do krepového papíru.

Aktivity a hry pro 4- až 5leté děti

- K driblování levou a pravou rukou přidáme **driblování za chůze**.

U nejmenších dětí se zaměříme na rozvoj motoriky a koordinace ruky a oka obecně – přesíváním, přeléváním, stavěním apod.

- Dítě se posadí a oběma rukama kolem sebe kutálí míč.
- **Dítě se palcem dotýká konečků ostatních prstů stejné ruky** a opakuje to tak dlouho, dokud to nedokáže rychle.
- **Dítě se střídavě dotýká desky stolu dlaní a každým prstem** (střídá palec, dlaň, ukazováček, dlaň, prostředníček, dlaň atd.).
- Trhání děr v papíru.
- Vyrábění předmětů z modelovací hmoty, kreslení přímky podle pravítka (pravítko drží ve středu), obkreslování tvarů, spojování bodů, stříhání, lepení.
- Dítě **kreslí různě velké čtverce a kruhy okolo kreseb**, které načrtneme na papír. Pak přes ně dělá dvě zkřížené čáry.

Aktivity a hry pro 5- až 6leté děti

Následující aktivity je vhodné zařadit, až když dítě bezpečně ovládlo předchozí. Ve věku čtyř až šesti let dítě lépe drží štětec a pracuje s větší přesností, „oko sleduje ruku“.

Pokouší se kreslit postavy, zvířata, budovy a postupně doplňuje detaily. Dokáže stříhat rovně nůžkami, nakreslit kříž, uzavřený kruh a čtverec, navlékat korálky, samo se obléct a svléct.

- Při driblování dítě střídá ruce po dvou úderech, pak dělá totéž v chůzi, rovném běhu a kličkování.
- Dítě leží na bříše a posílá k vám míč tak, aby se kutálel pod stoličkou.
- **Cvrnkání kuliček** prostředníčkem.
- Navléct dvojitě gumičku na krabičku.
- **Zaplétání tří provázků, vyrábění náhrdelníku** z těstovin a korálků či kancelářských sponek. Navlečení příze do velké jehly a obšítí obrázku na pevném papíře.
- **Přenášení rýže do hrnku pomocí pinzety**.
- Tvoření slunce, domu a jiných objektů nalepováním pásků z barevného papíru na papír. Totéž s vystříženými písmeny, kousky vlněné příze apod.
- Dítě rozstříhá stránku časopisu na tři až šest kusů a složí je jako skládačku.
- **Vystřihování pěkných obrázků** z časopisů a lepení do sešitu.
- **Kreslení jednoduchých geometrických tvarů** a jejich vystřihování.
- Dítě pokládá na papír sponky, šrouby, matičky a vytváří kompozice.
- Koláž z písmen vystřížených z časopisů.
- Bodové kreslení – dítě udělá na papír pět bodů. Spočítá je, spojí a kresbou doplní obrázek. Nakreslí libovolný předmět a vybarví ho tečkováním – může využít i barevné stínování (inspirace pointilismem).
- Udržování rovnováhy – stoj na jedné noze, běh, skákání na jedné noze, běh poskočný, skákání snožmo, chytání, házení.

Náměty na prstová cvičení

Cílem těchto cvičení je uvolnění a zpevnění zápěstí a ruky za doprovodu písniček, říkanky nebo básničky. Jsou ideální jako výplň volných chvílek mezi jinými aktivitami.

- Postupně **masírujeme každý prst zvlášť**.
- Ruce spojíme tak, aby se prsty jedné ruky dotýkaly prstů druhé. Několikrát silně zatlačíme prsty proti sobě.
- Rozevřeme dlaně a několikrát o sebe **rytmicky klepneme** hranami dlaní.
- Rozevřeme dlaně a několikrát o sebe klepneme zápěstím.
- Roztáhneme prsty a několikrát je zasuneme mezi prsty druhé ruky.
- Několikrát udeříme pěstí jedné ruky do dlaně druhé a naopak.
- Tleskáme dlaněmi i obrácenýma rukama.
- **Třeme o sebe dlaněmi do zahráti, zakryjeme si teplýma rukama oči** a relaxujeme.

„ Zapojování písni a říkadel děti nejen motivuje, ale rozvíjí také koordinaci pohybu a smyslového vnímání.

- Ruku co nejvíce roztáhneme a pak silně stlačíme do pěsti, několikrát opakujeme.
- Zvedneme ruce před obličeji a zlehka je proteseme.
- **Spletejme prsty na rukou a vši silou tlačíme od sebe.**
- Dáme ruce do pěsti a několikrát jimi o sebe klepneme (např. do rytmu písni).

Závěrem

Psaní a jeho poruchy jsou překážkou ve výchovně-vzdělávací práci základních škol. **Včasná a cílená příprava v předškolním vzdělávání** se proto pozitivně odráží ve výsledcích, jichž dítě ve škole dosáhne.

Na základě poznatků a zkušeností z širokospektrálního výzkumu v oblasti

Ve všech jednotlivých cvičeních doporučujeme, aby učitel požadovaný pohyb procvíčoval a slovně popisoval tak, aby si děti osvojily správné pohyby i myšlenkové postupy.

grafomotorické zručnosti dětí v mateřských školách, praxe a lektorování pedagogů můžeme shrnout následující doporučení:

Je zásadní se v předškolním vzdělávání zaměřit na cílevědomé **rozvíjení perceptuálně-motorických funkcí**, které souvisí s grafickým projevem.

Při vytváření grafomotorických aktivit začínáme **rozvíjením prostorové orientace** díky koordinovaným pohybům těla v závislosti na sluchovém a vizuálním vnímání.

Funkce kinesteticko-pohybové analýzy rozvíjíme **koordinací pohybu těla a rukou s rytmem** písni, hudebně-pohybovou hrou, říkankami a melodiemi.

V grafomotorických aktivitách střídáme aktivizující a relaxační cvičení a zapojujeme do nich jemnou motoriku při napodobování grafických vzorů. Do grafických činností zařazujeme tvarové prvky, které jsou potřebné pro psaní ve správné posloupnosti (hra s bodem, vertikální linie, horizontální linie, kombinované pohyby spojením předchozích, lomené linie, krouživé pohyby, kruhy, oblouky, vlnovky, smyčky a osmičky).

Pohybově-zrakově-sluchová cvičení uskutečňujeme pravidelně po celou dobu pobytu dítěte v mateřské škole a vhodně je zařazujeme do dalších edukačních aktivit.

Autorka působila ve vedení Odboru školství MÚ v Hlohovci na Slovensku

Literatura

- DROPOVÁ, G. *Rozvíjení grafomotorických dovedností pro 4–5leté děti předškolního věku*. Český Těšín: Poradce, 2003.
- --- *Rozvíjení grafomotorických dovedností pro 5–6leté děti předškolního věku*. Český Těšín: Poradce, 2003.
- --- *Grafomotorika v materskej škole, alebo rozvíjanie grafomotorických zručností detí ako príprava na písanie v základnej škole a detský výtvarný prejav*. Bratislava: MPC, 2014.
- UVÁČKOVÁ, I., VALACHOVÁ, D., DROPOVÁ, G. *Metodika rozvíjania grafomotorických zručností detí v materských školách*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2009.
- UŽDIL, J., RAZÁKOVÁ, D. *Metodika výtvarnej výchovy v materskej škole*. Bratislava: SPN, 1978.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, starost*. Praha: Portál, 2000.
- VALACHOVÁ, D. *Ako spoznať dieťa v materskej škole: Pedagogická diagnostika v materskej škole*. Bratislava: MPC, 2009.